

ВІДГУК
офіційного опонента доктора економічних наук,
професора Мних Ольги Богданівни
на дисертаційну роботу Торопової Владислави Ігорівни
на тему «Забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного
транспорту в умовах цифрової економіки»,
що представлена на здобуття наукового ступеня доктора філософії у галузі
знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми наукового дослідження

У сучасних умовах господарювання, що характеризуються безліччю трансформаційних процесів, одним з найбільш актуальних завдань, яке гостро постало перед підприємствами залізничного транспорту України і вирішення якого покликане забезпечити їх динамічний розвиток та визначальне положення у світовій транспортно-логістичній системі, є прискорення інноваційних перетворень на підприємствах галузі. Однак, реалізувати зазначене в умовах масштабних цифрових змін неможливо, ґрунтуючись лише на сформованій у галузі інноваційній системі, адже сучасна інноваційна діяльність характеризується сукупністю трансформаційних процесів, що виникають як в результаті проникнення новітніх технологій у традиційні сфери діяльності підприємств залізниці, так і за рахунок становлення нових цифрових об'єктів та систем.

Поряд з цим, перегляд політики інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту зумовлений і потребою врахування глобальних трансформацій на транспортно-логістичному ринку, які висувають нові екологічні, технічні, соціальні та інші вимоги до надання транспортно-логістичних послуг.

Вищезазначене визначає доцільність формування принципово нової інноваційної моделі розвитку підприємств залізничного транспорту, заснованої на системному впровадженні інновацій та їх технологічному вдосконаленні, формуванні сучасної роботизованої техніко-технологічної виробничої бази та розвиненої інноваційної цифрової екосистеми, високої інноваційної культури, що в цілому сприятиме якісним інноваційним зрушенням і забезпеченню високих темпів економічного та соціального розвитку підприємств залізничної галузі. Тому представлено дисертаційне дослідження, що визначає ключові напрями, моделі та механізми реалізації інноваційної діяльності підприємств залізничного

транспорту з урахуванням цифрових технологічних, організаційних та комунікаційних змін, є надзвичайно актуальним та своєчасним.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами

Окремі напрацювання Торопової В. І., а саме наукові результати і висновки дисертаційного дослідження, що присвячені формуванню теоретичних положень інноваційної діяльності в умовах цифровізації, концептуального підходу до забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту, методичного підходу до оцінки послідовності впровадження роботизованих технологій, а також удосконаленню інтелектуальної системи кадрового забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту, було враховано при виконанні ініціативної науково-дослідної роботи на базі Українського державного університету залізничного транспорту за темою «Забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту України в умовах трансформації середовища» (номер державної реєстрації №0121U110459).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, висновки та рекомендації у виконаному Тороповою В. І. дослідженні базуються на застосуванні загальнонаукових і спеціальних методів. Ключові положення, які містять наукову новизну, базуються на вивченні та опрацюванні автором результатів сучасних фундаментальних та прикладних досліджень українських і зарубіжних вчених з проблематики управління інноваційною діяльністю, менеджменту підприємства в умовах цифровізації, інформаційних даних підприємств залізничного транспорту, Державної служби статистики України, періодичних видань, чинного законодавства і власних досліджень.

Обґрунтованість результатів роботи підтверджується використанням сучасних методів дослідження – порівняльного аналізу і графічного методу, морфологічного аналізу, систематизації і класифікації, логіко-діалектичного, абстрактно-логічного, структурно-функціонального, експертного і розрахунково-аналітичного методів дослідження.

Структура роботи логічна і завершена. Зміст дисертації, який відповідає назві теми, засвідчує завершеність дослідження. Поставлені завдання, елементи

наукової новизни та висновки дослідження свідчать про строгу відповідність роботи «науковій формулі» дисертації.

Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації становить 370 сторінок, з яких основний текст – 234 сторінки. Матеріали дисертації проілюстровано 69 рисунками, 37 таблицями та містять 6 додатків. Список використаних джерел налічує 406 найменувань.

Обґрунтованість та достовірність положень дисертації засвідчується також наведеними нижче теоретичними та прикладними розробками, пропозиціями і висновками, що були отримані в дисертаційній роботі, та послідовно, а головне логічно, висвітлені в ній. Перший розділ роботи присвячено дослідженню передумов забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту в контексті цифровізації.

У межах даного розділу: виконано детальний аналіз сучасного стану підприємств залізничного транспорту та окреслено проблеми їх розвитку (С. 31-65); ідентифіковано тенденції і протиріччя інноваційного розвитку підприємств залізничної галузі (С. 66-67); досліджено інструменти цифровізації соціально-економічних систем і досвід реалізації цифрових змін світовими залізничними компаніями (С. 68-93); встановлено головні періоди цифрової трансформації підприємств залізничного транспорту (С. 94-96); проведено аналіз наукових підходів до вивчення теорії інноваційної діяльності та визначення її ключових понять, а саме «інновація», «інноваційний процес», а також еволюції моделей інноваційного процесу (С. 97-117); розкрито принципи організації інноваційної діяльності в умовах цифровізації, визначено складові інноваційного процесу, пріоритетні зони цифровізації інноваційної діяльності і фактори забезпечення її ефективності (С. 118-123).

Другий розділ розкриває теоретико-методичні основи забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту в умовах цифрової економіки. Розділ містить такі наукові напрацювання: концептуальний підхід до забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту, що ґрунтується на авторській цільовій матриці інноваційного зростання підприємств галузі, сформованій у межах дуального простору забезпечення та реалізації їх інноваційної діяльності (С. 127-152); модель стратегічного управління інноваційним розвитком підприємств залізничної галузі, що побудована на основі синтезу системного, синергетичного і рефлексійного підходів та передбачає створення інтелектуально-координаційного відділу та реалізацію координаційно-рефлексивного механізму управління інноваційною діяльністю (С. 153-178); методичний підхід до оцінювання послідовності впровадження

технологій роботизації і результати проведеного оцінювання найбільш пріоритетних для впровадження технологічних рішень (С. 179-206).

Третій розділ містить організаційно-економічні положення реалізації інструментів забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту. У межах розділу: запропоновано формування інтелектуальної системи кадрового забезпечення інноваційного розвитку підприємств галузі, що сформована на засадах флексибілізації її кадрової, соціальної та інформаційної складових (С. 209-241), відмінною ознакою якої є впровадження змішаного формату організації праці в процесі реалізації інноваційних проєктів підприємств залізничного транспорту в умовах цифровізації; обґрунтовано доцільність та своєчасність застосування лідогенерації, як інструменту підтримки комунікацій в умовах цифровізації, розкрито положення даної категорії, встановлено ключові етапи процесу лідогенерації та розроблено на цій основі підхід до формування системи маркетингових комунікацій на підприємствах залізничного транспорту (С. 242-268); розроблено механізм реалізації інноваційних проєктів екоіндустріального симбіозу на підприємствах залізничного транспорту, в основу якого покладено принципи циркулярності економічної діяльності (С. 269-299), що сприятиме ефективному використанню ресурсів, підвищенню рівня екологічної відповідальності підприємств залізничної галузі і формуванню політики їх інноваційного розвитку з урахуванням світових екологічних стандартів.

Щодо літературних джерел, використаних у дисертації і на які є посилання, то їх кількість та якість є достатньою. До списку літератури включені як фундаментальні наукові праці вітчизняних і зарубіжних дослідників, так і новітні теоретичні пропозиції, які їм не суперечать, а розвивають й удосконалюють.

У цілому наявний рівень розкриття Тороповою Владиславою Ігорівною наукових положень дозволяє оцінити дисертаційну роботу як закінчене, достатньо обґрунтоване та достовірне дослідження, що містить вагомий науковий результат.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Детальний аналіз матеріалів дисертації та наукових публікацій дозволяє підтвердити досягнення поставленої мети та сформульованих завдань, тобто автором отримано положення наукової новизни, що спрямовані на забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту в умовах цифрової економіки. Основні положення наукової новизни зведено до двох груп результатів – удосконалені та ті, що отримали подальший розвиток.

1. Наукові результати, що являють собою удосконалення теоретико-методологічних та методичних положень:

- удосконалено теоретичні положення інноваційної діяльності підприємств залізничного транспорту через розкриття принципів організації інноваційної діяльності відповідно до умов цифровізації, включення польової стадії інноваційного процесу, визначення пріоритетних зон цифровізації інноваційної діяльності і факторів забезпечення її ефективності (С. 116-123);

- запропоновано концептуальний підхід до забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту за рахунок представлення цільової матриці інноваційного зростання підприємств галузі в межах дуального простору забезпечення та реалізації інноваційної діяльності і врахування цифрових, роботизованих, інтелектуальних та екологічних імперативів зростання постіндустріальної економіки (С. 144-152). У цілому це дозволить забезпечити результативність інноваційної діяльності підприємств залізничного транспорту;

- сформовано модель стратегічного управління інноваційним розвитком підприємств залізничного транспорту (на основі синтезу системного, синергетичного і рефлексійного підходів), що передбачає створення інтелектуально-координаційного відділу та реалізацію координаційно-рефлексивного механізму управління інноваційною діяльністю (С. 166-177). Використання даної моделі сприятиме узгодженню управлінських рішень та підвищенню їх якості на всіх етапах інноваційного процесу підприємств залізничного транспорту;

- розроблено інтелектуальну систему кадрового забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту на засадах флексибілізації кадрової, соціальної та інформаційної складових. Основою даної системи є використання змішаного формату організації праці на підприємствах залізничного транспорту в процесі реалізації інноваційних проектів (С. 223-241). Дана система сприятиме підвищенню ефективності використання кадрового потенціалу підприємств залізничного транспорту в умовах цифровізації;

- розвинуто підхід до формування системи маркетингових комунікацій на підприємствах залізничного транспорту, що ґрунтується на впровадженні лідогенерації, як інноваційного механізму конверсії потенційних стейкхолдерів в реальні і розкриває принципи та інструменти її реалізації (С. 253-268).

Дана пропозиція спрямована на досягнення узгодженості цілей інноваційного зростання підприємств залізничного транспорту з інтересами й вподобаннями партнерів і формування на цій основі динамічної стратегії реалізації інноваційних перетворень на підприємствах галузі;

- запропоновано впровадження механізму реалізації інноваційних проєктів екоіндустріального симбіозу на підприємствах залізничного транспорту, сформованого на засадах циркулярності. Механізм розкриває зміст суб'єктів та симбіотичних зв'язків, спрямованих на стимулювання процесів просування екоінновацій, забезпечення раціонального ресурсоспоживання, підвищення енергоефективності та зниження екологічного навантаження на довкілля (С. 286-299);

2. Набули подальшого розвитку:

- розкрито еволюційні зміни в системі інструментів та технологій реалізації цифрових перетворень на підприємствах залізничної галузі, на основі чого виконано періодизацію процесів цифрової трансформації підприємств залізничного транспорту. Остання розкриває такі еволюційні етапи, як хаотичне впровадження розрізнених цифрових рішень, локальне застосування цифрових технологій для вирішення окремих операційних проблем, систематичне та комплексне впровадження цифрових рішень, цифровий симбіоз та коадаптація суб'єктів, технічних систем і технологічних рішень підприємств залізничного транспорту (С. 68-96);

- розроблено методичний підхід до оцінювання послідовності впровадження роботизованих технологій на підприємствах залізничного транспорту. Дана методика передбачає поетапний розрахунок комплексного показника, в основі якого індикатори оцінювання ефективності експлуатації робототехніки за стратегічною, економічною, техніко-технологічною, екологічною та соціальною складовими (С. 182-206). Це дозволить визначити доцільність впровадження окремих технологій роботизації в умовах сьогодення.

Практична значущість результатів дослідження

Розроблені в дисертації теоретико-методичні положення і практичні рекомендації можуть бути використані в процесі управління інноваційною діяльністю підприємств залізничного транспорту, а також забезпечення її результативності та відповідності стратегічним орієнтирам розвитку.

Результати дисертаційного дослідження отримали практичне застосування. Зокрема, пропозиції щодо формування інтелектуальної системи кадрового забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту використано в діяльності виробничого підрозділу «Моторвагонне депо «Харків» регіональної філії «Південна залізниця» АТ «Укрзалізниця» (акт про впровадження № 21/07 від 15 червня 2023 р.), механізм реалізації інноваційних проєктів екоіндустріального симбіозу на підприємствах залізничного транспорту використано в діяльності структурних підрозділів філії «Центр з будівництва та ремонту колії» АТ «Укрзалізниця» (акт про впровадження № 311/79 від 29 червня

2023 р.), методичний підхід до оцінки послідовності впровадження роботизованих технологій впроваджено в діяльність структурного підрозділу «Служба організації та проведення закупівель» регіональної філії «Південна залізниця» АТ «Укрзалізниця» (акт про впровадження № НХ-ПЗ/71 від 18 серпня 2023 р.). Теоретичні та практичні розробки, запропоновані в дисертації, використовуються в навчальному процесі Українського державного університету залізничного транспорту при викладанні дисциплін «Інноваційний розвиток підприємств», «Економіка і організація інноваційної діяльності», «Інтелектуальний бізнес», «Економіка роботизованих технологій», «Управління проектами» і при виконанні кваліфікаційних робіт, що підтверджується актом впровадження від 15 травня 2023 р.

Повнота викладення основних результатів в опублікованих працях

Висновки дисертації і основні пропозиції Торопової В. І., відображені у відповідних елементах наукової новизни, у повній мірі та з достатньою аргументованістю знайшли відображення у 20 наукових працях, серед яких: 1 колективна монографія; 7 статей у наукових фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, 1 стаття у наукових періодичних виданнях інших держав.

Про достатню апробацію свідчить суттєва кількість тез науково-практичних конференцій (11 тез доповідей). Загальний обсяг наукових праць складає 5,1 друк. арк., з них особисто автору належать 4,2 друк. арк.

У процесі оприлюднення наукових результатів було дотримано вимоги пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ №44 від 12.01.2022 р. Це підтверджує достатність публікацій.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація Торопової Владислави Ігорівни складається зі вступу, трьох розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 370 сторінок, у т. ч. основний текст займає 234 сторінки. Матеріали дисертації проілюстровано 69 рисунками, 37 таблицями та містять 6 додатків. Список використаних джерел налічує 406 найменувань.

Логіка дисертаційного дослідження підпорядкована поставленій меті та завданням, визначає структуру роботи. Структура дисертаційної роботи узгоджена з назвою, метою та завданнями дослідження. Оформлення

дослідження повністю відповідає вимогам Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» зі змінами від 31.05.2019 р.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Визнаючи вагомість наукових положень, викладених в дисертації, для стимулювання процесів інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту, та відзначаючи в цілому високий науковий рівень виконання дослідження, слід вказати на деякі недоліки, зауваження та дискусійні положення, що є у роботі.

1. Зважаючи на масштаби господарювання підприємств залізничного транспорту та їх стратегічну значущість у процесах забезпечення економічного зростання України, необхідною є державна підтримка та стимулювання інноваційної діяльності підприємств залізничної галузі, про що автором неодноразово відзначено в дисертаційному дослідженні (С. 32, 35, 51, 52, 58, 60 та ін.).

Робота істотно виграла б, якби здобувачем було сформовано цілісну систему державних методів стимулювання інноваційної діяльності підприємств залізничного транспорту.

2. На С. 66, рис. 1.14 визначено проблеми вітчизняних підприємств залізничного транспорту і встановлено невідповідність тенденцій їх розвитку глобальним інноваційним трендам. Якість роботи суттєво би підвищилася, якби дані напрацювання було доповнено узагальненою характеристикою позитивних рис, притаманних інноваційній діяльності українських підприємств галузі на сучасному етапі, що дозволило б наочно продемонструвати комплексність проведеного дослідження.

3. На С. 175-177 автором наголошено на доцільності та своєчасності створення інтелектуально-координаційного відділу. З метою підвищення практичної цінності даної пропозиції потребують конкретизації джерела фінансування даної організаційної структури.

4. Беззаперечним науковим здобутком дисертанта є положення, які стосуються становлення змішаної форми організації праці на підприємствах залізничного транспорту на засадах флексибілізації (С. 239, рис. 3.4). Однак, потребують деталізації основні результати, що будуть отримані за рахунок використання даних концептуальних положень.

5. На С. 262-269 подано підхід до формування системи маркетингових комунікацій на підприємствах залізничного транспорту. Робота істотно виграла б, якби автором було деталізовано, на яких саме етапах інноваційної діяльності слід використовувати сучасні інструменти маркетингу.

6. При обґрунтуванні механізму реалізації інноваційних проєктів екоіндустріального симбіозу на підприємствах залізничного транспорту (на С. 294-299), автору варто було б зупинитися також на визначенні переваг від участі й для інших учасників такого роду об'єднання.

У цілому вищезазначені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи, бо отримані результати є новими, обґрунтованими, достовірними і доведеними.

Академічна доброчесність

Аналіз дисертаційної роботи Торопової В. І. дозволив дійти висновку, що в ній відсутні прояви академічного плагіату, фальсифікації та фабрикації, тобто порушень академічної доброчесності у дисертації немає, що підтверджено перевіркою програмними засобами в УкрДУЗТ.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Торопової В. І. на тему «Забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту в умовах цифрової економіки» є самостійною кваліфікаційною науковою працею, яка виконана на актуальну тему. За своїм змістом відповідає спеціальності 051 «Економіка». Отримані результати та висновки мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення. Дослідження виконано на високому науковому рівні, матеріал викладено чітко й обґрунтовано з вмілим використанням графічного підходу до викладення, що значно полегшує сприйняття матеріалу. Усі положення, результати і висновки є аргументованими. Впровадження результатів дисертаційної роботи підтверджено документально, про що свідчать акти про впровадження, наведені у додатках до дисертації. Порушень академічної доброчесності у роботі не виявлено.

За змістом, актуальністю, науковою новизною та практичною цінністю дисертаційна робота на тему «Забезпечення інноваційного розвитку підприємств залізничного транспорту в умовах цифрової економіки» робота відповідає вимогам: пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого

Постановою КМУ №44 від 12.01.2022 р., а її автор Торопова Владислава Ігорівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Доктор економічних наук, професор,
професор кафедри маркетингу і логістики
Національного університету
«Львівська політехніка»

О.Б. МНИХ

Підпис Мних О.Б. засвідчую:

Вчений секретар
Національного університету
«Львівська політехніка»

Р.Б. БРИЛИНСЬКИЙ